EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 25.9.2025
COM(2025) 517 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Üheksas aastaaruanne Türgi pagulasrahastu kohta

Sisukord

1. Sissejuhatus 1
1.1.1. Türgi ja pagulaskriis 1
1.2. ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine 2
2. Rahastu toimimine 3
3. Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad 4
4. Rahastu rakendamine 6
5. Järelevalve, hindamine ja audit 14
6. Teavitamine ja nähtavus 15
7. Kokkuvõte ja edasised sammud 15

1. Sissejuhatus

Komisjoni otsuse C(2015)9500[1] (edaspidi „otsus“) artikli 8 lõike 1 alusel peab komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu Türgi pagulasrahastu (edaspidi „rahastu“) rakendamisest korrapäraselt teavitama. Otsuse artikli 8 lõike 2 kohaselt peab komisjon andma Euroopa Parlamendile ja nõukogule rahastu rakendamisest aru üks kord aastas. Esimene aastaaruanne rahastu rakendamise kohta avaldati märtsis 2017[2]. Kõik aastaaruanded on kättesaadavad pagulasrahastu veebisaidil. Aruanne põhineb kuni 2025. aasta veebruari (k.a) andmetel.

1.1.1. Türgi ja pagulaskriis

Oma geograafilise asendi tõttu on Türgi pagulaste ja rändajate jaoks oluline vastuvõtu- ja transiidiriik. Türgi valitsuse esitatud andmete kohaselt võõrustas Türgi riik 2025. aasta jaanuaris 2 888 876 ajutise kaitse all olevat süürlast ja rohkem kui 300 000 registreeritud pagulast ja varjupaigataotlejat, peamiselt Afganistanist, Iraagist, Iraanist ja Somaaliast[3, 4]. See on avaldanud vastuvõtvatele kogukondadele märkimisväärset mõju. Süüria pagulaste jätkuv saabumine ning Afganistanist lähtuvate ebaseaduslike rändajate arvu suurenemine on pagulaste, rändajate ja vastuvõtvate kogukondade sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamise seisukohast üha suurem probleem. Samal ajal jätkub surve Türgi-Iraani piiril. Türgi ametiasutuste andmete kohaselt on 2024. aasta detsembris toimunud Assadi režiimi langemise järel suurenenud Türgis ajutise kaitse all olevate süürlaste arv, kes ületavad Süüria piiri. Andmete põhjal ei ole täielikult selge, kas tegu on alalise tagasipöördumise või külastustega[5]. Türgi ametiasutused on rõhutanud, et tagasipöördumine peab olema vabatahtlik, turvaline, väärikas ja korrektne.

Türgi teeb endiselt väga suuri pingutusi pagulaste ja rändajate vastuvõtmisel ning nende vajaduste rahuldamisel ja on kinnitanud oma kindlat tahet rakendada ELi-Türgi 18. märtsi 2016. aasta avaldust[6] (edaspidi „avaldus“). Avaldus tõi 2024. aastal endiselt käegakatsutavaid tulemusi. Kuigi Kreekasse saabujate arv on endiselt väiksem kui avalduse tegemisele eelnenud perioodil, on ebaseaduslike saabumiste arv meretee kaudu suurenenud, samuti maismaad pidi

[1] Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsus C(2015) 9500, mis käsitleb liidu ja liikmesriikide tegevuse koordineerimist koordineerimisvahendi – Türgi jaoks mõeldud pagulasrahastu – kaudu.
[2] https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.
[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.
[4] Türgi varjupaigasüsteemi eripäraks on see, et riik on kirjutanud 1951. aasta Genfi konventsiooni 1967. aasta New Yorgi protokollile alla reservatsiooniga. Sellest tulenevalt ei saa enamik Türgis asuvatest pagulastest taotleda täieõigusliku pagulase staatust, vaid üksnes tingimuslikku pagulasseisundit, mis juhul, kui see isikule antakse, võimaldab viibida riigis ainult selle ajani, mil pagulaseks tunnistatud isik asustatakse ümber kolmandasse riiki.
[5] 29. jaanuaril 2025 andis Türgi Siseministeerium teada, et alates 9. detsembrist 2024 on Süüriasse tagasi pöördunud 81 576 pagulast. Lisaks kinnitas ministeerium, et kooskõlas ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti soovitusega on president Erdoğan kiitnud heaks süürlaste külastused Türgist Süüriasse ajavahemikul 1. jaanuar – 1. juuli 2025. Selle 6-kuulise perioodi jooksul on määratud perekonnapeal võimalik kolm korda riiki siseneda või sellest väljuda, kaotamata oma ajutise kaitse staatust.
[6] http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

saabumiste arv Bulgaariasse, samal ajal on Itaaliasse ja Küprose valitsuse kontrolli all olevale territooriumile saabunute arv märkimisväärselt vähenenud[7].

Avalduse alusel jätkati 1:1 ümberasustamiskava rakendamist. Ajavahemikul 2016. aasta aprillist 2025. aasta veebruarini asustati Türgist ELi ümber rohkem kui 43 815 Süüria pagulast. 2016. aastast on Kreeka saartelt Türki tagasi saadetud 2 140 rändajat. Kuna Türgi ametiasutused ei ole tühistanud oma 2020. aasta märtsi otsust peatada COVID-19 pandeemia järgselt ELi-Türgi avalduse alusel toimuvad tagasisaatmisoperatsioonid, ei ole Euroopa Komisjoni ja Kreeka ametiasutuste korduvatest taotlustest hoolimata tagasisaatmisoperatsioone sestsaadik toimunud.

Euroopa Ülemkogu 2020. aasta oktoobri kohtumisel lepiti kokku, et algatatakse positiivne ELi-Türgi tegevuskava. Kohtumisel määrati kindlaks neli prioriteetset valdkonda: i) tolliliidu toimimise parandamine ja selle ajakohastamist käsitlevate arutelude taasalustamine; ii) ränne ja pagulaste toetamine; iii) kõrgetasemelised dialoogid; iv) inimestevahelised kontaktid ja liikuvus. Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni kohtumisel kinnitati taas ELi valmisolekut teha Türgiga järkjärgulisel, proportsionaalsel ja tagasipööratavalviisil koostööd, et suurendada koordineeritud tegevust mitmes ühist huvi pakkuvas valdkonnas, võttes arvesse 2021. aasta märtsis ja eelmistes Euroopa Ülemkogu järeldustes kindlaksmääratud tingimusi. 29. novembri 2023. aasta ühisteatis on vastuseks 29.–30. juuni 2023. aasta Euroopa Ülemkogul kõrgele esindajale ja komisjonile tehtud üleskutsele esitada aruanne ELi ja Türgi suhete hetkeseisu kohta. Selles on tehtud mitmeid ettepanekuid suhete elavdamiseks, muu hulgas rände haldamise ning pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade rahalise toetamise vallas. 2023. aasta novembris toimusid Brüsselis ELi ja Türgi kõrgetasemelise rände- ja julgeolekudialoogi kohtumised ning uus kohtumine toimub eeldatavasti 2025. aasta esimeses pooles.

1.2. ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine

Kuna ELi liikmesriigid soovisid Türki saabunud pagulaste toetamiseks saada märkimisväärset lisarahastust, lõi komisjon 24. novembri 2015. aasta otsusega Türgis asuvate pagulaste jaoks mõeldud rahastu (otsust muudeti 10. veebruaril 2016 ning uuesti 14. märtsil ja 24. juulil 2018). Rahastu on mehhanism, millega koordineeritakse nii ELi eelarvevahenditest kui ka sihtotstarbelise välistuluna ELi eelarvesse kantud liikmesriikide lisatoetustest kättesaadavaks

[7] Ajavahemikul 2024. aasta jaanuarist detsembrini jõudis Türgist Euroopa Liitu 65 574 ebaseaduslikku rändajat; võrreldes 57 597 sisserännanuga 2023. aasta samal perioodil on ebaseaduslik ränne 14 % suurenenud. 2024. aastal suurenes ebaseaduslik ränne meretee kaudu Kreekasse 2023. aastaga võrreldes 31 % võrra. Maismaad pidi Kreekasse saabujate arv suurenes palju vähesemal määral: 2 % võrra. Samal ajal vähenes eraldusjoone kaudu Küprosele saabujate arv 2024. aasta jaanuarist detsembrini 2023. aasta sama perioodiga võrreldes 42 %. Lisaks saabus 2025. aasta jaanuaris ja veebruaris Türgist ELi 4 537 ebaseaduslikku rändajat, võrreldes 7 426 saabumisega 2024. aasta samal perioodil on see 39 % vähem. Türgist Itaaliasse viiva rändetee osatähtsus on 2024. aastal oluliselt vähenenud: 3 366 saabumisega moodustavad Türgist pärit rändajad 5 % Itaalia ebaseaduslikest piiriületustest. Enne ELi-Türgi avaldust 2015. aastal toimus Vahemere idaosa rändetee kaudu 885 386 ebaseaduslikku saabumist.

tehtud vahendite kasutusele võtmist[8]. Liikmesriigid võtsid ELi liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni ühisseisukoha raames, mis võeti vastu 3. veebruaril 2016 ja mida ajakohastati rahastu teises osamakses kokkuleppimisel, poliitilise kohustuse anda oma riiklik panus[9]. Ühisseisukohaga nähti ette ka toetuse andmise tingimused.

18. märtsil 2016 kinnitasid Euroopa Liidu riigipead ja valitsusjuhid ning Türgi oma kindlat tahet rakendada ühist tegevuskava ja leppisid kokku lisameetmetes, millega süvendada ELi ja Türgi suhteid ja lahendada rändekriis[10]. Türgi ja EL tunnistasid, et vaja on kiireid ja otsusekindlaid lisajõupingutusi. Muu hulgas kutsuti ELi-Türgi avaldusega üles lõpetama ebaseadusliku rände Türgist ELi ja lõhkuma smugeldajate ärimudelit, pakkudes vähemohtlikke rändevõimalusi, ning kiirendama rahastu rakendamist.

Rahastu esimese osamakse (2016–2017) jaoks eraldati kokku 3 miljardit eurot[11] ja teise osamakse (2018–2019) jaoks tehti kättesaadavaks veel 3 miljardit eurot, mis teeb rahastu vahendite kogusummaks 6 miljardit eurot. Pärast kohtumist asus komisjon kiiresti sõlmima esimeste projektide lepinguid. 31. detsembriks 2020 oli komisjon sõlminud lepingud kogu rahastu tegevuseelarve kohta ja 2024. aasta lõpuks maksti välja üle 5,7 miljardi euro.

2. Rahastu toimimine

Rahastu oli koordineerimismehhanism, mis võimaldas võtta kiiresti, tulemuslikult ja tõhusalt kasutusele ELi abi Türgis asuvate pagulaste jaoks, tagades samal ajal usaldusväärse finantsjuhtimise. Rahastuga tagati olemasolevate ELi rahastamisvahendite optimaalne rakendamine humanitaar- ja/või arenguabi andmisel, et rahuldada igakülgselt ja koordineeritult pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade vajadusi[12].

Rahastu juhtkomitee esitab strateegilised juhised, milles käsitletakse rahastu prioriteete, toetatavaid meetmeid, eraldatavaid summasid ja kasutusele võetavaid rahastamisvahendeid ning tingimusi, mis on seotud ELi-Türgi 29. novembri 2015. aasta ühisest tegevuskavast (edaspidi „ühine tegevuskava“) tulenevate Türgi kohustuste täitmisega[13].

---

[8] 2016. aastal ja kuni 1. augustini 2018 antud toetuse puhul käsitatakse välistulu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002) (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1) artikli 21 lõike 2 punkti b tähenduses ja pärast seda antud toetuste puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määruse (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012) artikli 21 lõike 2 punkti a alapunkti ii tähenduses (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

[9] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.

[10] http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

[11] Need 3 miljardit eurot tehti kättesaadavaks lisaks 345 miljonile eurole, mille komisjon oli Türgile eraldanud seoses Süüria pagulaskriisiga juba enne rahastu kasutuselevõttu, ja lisaks liikmesriikide kahepoolsele abile.

[12] Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsuse C(2015) 9500 artikkel 2 „Rahastu eesmärgid“.

[13] Vt komisjoni otsuse C(2015) 9500 (mida on muudetud komisjoni otsusega C(2016) 855) artikli 5 lõige 1.

Endiselt on oluline ka rahastu projektide kestlikkus ja vastutuse jagamine Türgi ametiasutustega. Kestlikkuse ja mõju olulisus toodi välja Euroopa Kontrollikoja 2024. aasta aprilli teise eriaruande soovitustes. Prioriteetsed abivaldkonnad on määratud kindlaks põhjaliku ja sõltumatu vajaduste hindamise põhjal, mida ajakohastati 2018. aastal.

Rahastu abil koordineeriti rahastamist järgmistest välisrahastamisvahenditest:[14] i) humanitaarabi; ii) Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend; iii) arengukoostöö rahastamisvahend; iv) ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA) ning v) stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. ELi eelarvest rahastatavaid meetmeid rakendatakse nii eelarve otsese kui ka kaudse täitmise suhtes kohaldatavate finantsreeglite ja -määruste kohaselt. Abi rakendamise tingimuseks on see, et Türgi täidab nõuetekohaselt kõiki ühises tegevuskavas ning ELi-Türgi avalduses võetud kohustusi.

3. Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad

Rahastu kaudu koordineeritava eelarve kogumaht on 6 miljardit eurot, mis võetakse kasutusele kahe osamaksena. Esimesest ja teisest osamaksest toetatavad projektid kestavad kuni 2025. aasta lõpuni (nelja projekti tähtaega on *force majeure*'i tõttu, nagu 2023. aasta maavärin, pikendatud 2029. aasta lõpuni), kusjuures paljud esimesest osamaksest rahastatavad projektid on juba lõppenud ja enamik projekte on kavas lõpetada õigel ajal või enne tähtaega. COVID-19 pandeemia tõttu pikendati erandkorras 2016. aasta 1,6 miljardi euro suuruse erimeetme alla kuuluvate projektide rakendusperioodi, võimaldades saavutada kõigi asjaomaste projektide puhul seatud eesmärgid.

Esimene osamakse oli 3 miljardit eurot, millest 1 miljard eurot võeti kasutusele ELi eelarvest ja 2 miljardit eurot saadi kahepoolsete toetustena liikmesriikidelt. Ka teine osamakse oli 3 miljardit eurot, millest 2 miljardit eurot tuli ELi eelarvest ja 1 miljard eurot liikmesriikidelt[15].

ELi eelarvevahenditest aastateks 2016–2017 ette nähtud 1 miljardist eurost eraldati 250 miljonit eurot 2016. aastal ja 750 miljonit eurot 2017. aastal. ELi eelarvest aastateks 2018–2019 ette nähtud 2 miljardist eurost eraldati 550 miljonit eurot 2018. aastal ja ülejäänud summa 2019. aastal.

Mis puudutab liikmesriikide panust, siis 2016. aastal panustasid liikmesriigid esimese osamakse jaoks rahastusse 677 miljonit eurot, 2017. aastal 847 miljonit eurot, 2018. aastal 396 miljonit eurot ja 2019. aastal 80 miljonit eurot. Teise osamakse jaoks eraldasid

[14] Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi ja arengukoostöö rahastamisvahendi sissemaksed kanti üle vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendisse ja ELi usaldusfondi ning neid rakendati nende vahendite raames. Kõiki rahastust (ühinemiseelse abi rahastamisvahendist ja vähemal määral arengukoostöö rahastamisvahendist) Süüria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondlikku usaldusfondi tehtud sissemakseid on rakendatud põhimõtteliselt muu abina kui humanitaarabina.

[15] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

liikmesriigid 2018. aastal 68 miljonit eurot, 2019. aastal 202 miljonit eurot, 2020. aastal 265 miljonit eurot, 2021. aastal 166 miljonit eurot ja 2022. aastal 165 miljonit eurot ning 2023. aastal tehti viimased maksed summas 134 miljonit eurot. Liikmesriikide panus läks sihtotstarbelise välistuluna otse ELi eelarvesse ning kanti seal vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendi ja humanitaarabi eelarveridadele.

Tempo, millega liikmesriigid teevad rahastusse *sissemakseid*, on endiselt piisavalt kooskõlas tempoga, millega rahastust tehakse nendest sissemaksetest rahastatavaid *väljamakseid*.

ELi täiendav rahastuväline abi Türgis asuvatele pagulastele

2020. aastal eraldas komisjon väljaspool rahastut täiendavad 535 miljonit eurot humanitaarabiga seotud tegevuse toetamiseks Türgis. Pagulastele antud abi keskendus põhivajadustele, kaitsele, haridusele ja tervishoiule ning see kaeti täielikult lepingutega ja maksti välja.

See suundumus jätkus ka 2021. aastal. Kooskõlas Euroopa Ülemkogu tolle aasta juuni järeldustega võttis komisjon ajavahemikul 2021–2023 Türgis asuvate pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade jaoks kasutusele veel 3 miljardit eurot. Selle summaga tagati rahastu peamiste meetmete jätkumine prioriteetsetes valdkondades, nagu humanitaarabi, põhivajadused, haridus ja tervishoid, samuti rände haldamine ja piirikontroll. See summa hõlmas ka 150 miljonit eurot rände ja siseasjade peadirektoraadi vahenditest, peamiselt ELi liikmesriikide jõupingutuste toetamiseks Türgist pärit pagulaste ümberasustamisel, aga ka rändehalduse, piirihalduse ja smugeldamisvastaste jõupingutuste toetamiseks. See hõlmas ka 14,4 miljonit eurot 2024. aasta oktoobris vastu võetud toetusmeetme raames.

Märkimisväärne osa 2021.–2023. aasta rahastusest kasutati 2023. aastal Türgis toimunud laastavate maavärinatega seotud meetmetele, kokku 355,6 miljonit eurot suunati sotsiaal-majanduslikesse toetustesse, munitsipaal-, haridus- ja tervishoiutaristusse.

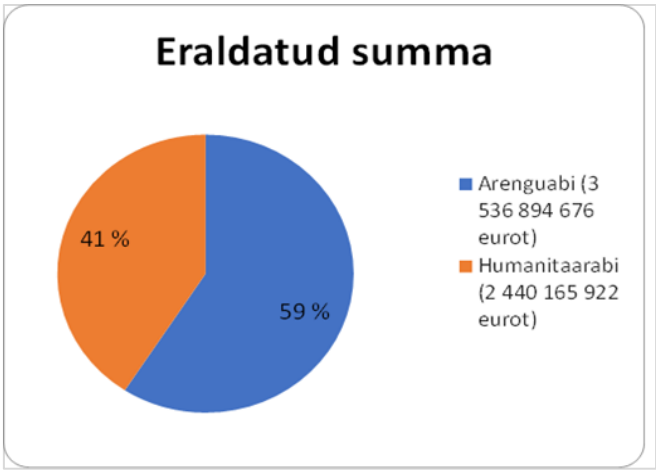
2024. aasta veebruaris otsustas Euroopa Ülemkogu eraldada veel 2 miljardit eurot, et säilitada tõhus rändekoostöö kolmandate riikidega, sealhulgas toetada Türgis asuvaid Süüria pagulasi mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) muutmise kokkuleppe osana.

2024. aasta mais toimunud Süüria konverentsil lubas komisjon eraldada 1 miljard eurot Türgi pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade toetuseks. See summa hõlmas 520 miljonit eurot 2024. aasta tavaeelarvest pagulaste jätkuva abistamise kindlustamiseks ja 480 miljoni euro eraldamist eelnevalt mainitud 2 miljardi suurusest eraldisest, jättes 2025.–2027. aastaks ligikaudu 1,5 miljardit eurot. 1 miljardi euro pakett hõlmas viit meedet, mille fookuses oli: i) haridus (80 miljonit eurot); ii) põhivajadused, tervishoid, munitsipaalteenused ja sotsiaalne ühtekuuluvus (421 miljonit eurot); iii) rändehaldus ja piirikontroll (398 miljonit eurot); iv) eraldis Euroopa Investeerimispanga võimalikuks uuesti kaasamiseks tulevikus, mis võimaldaks luua laene pagulastega seotud investeeringuteks (75 miljonit eurot), ja v) humanitaarabi (26 miljonit eurot).

Alates 2011. aastast on EL Türgi pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade abistamiseks eraldanud kokku 12,4 miljardit eurot. See hõlmab 345 miljonit eurot pagulasabi 2011.–2016. aastal, 6 miljardit eurot rahastu raames eraldatud abi, 535 miljonit eurot abi sildfinantseerimiseks 2020. aastal, 3 miljardit eurot lisavahendeid 2021.–2023. aastal, 1 miljardit eurot 2024. aastal ja täiendavad 1,5 miljardit eurot kavandatud abi, mis eraldatakse kuni 2027. aastani.

4. Rahastu rakendamine

Rahastut rakendatakse humanitaar- ja arenguabina. Esimese osamakse raames eraldati asjaomastele tegevussuundadele vastavalt umbes 1,4 miljardit eurot ja 1,6 miljardit eurot. Arvestades Süüria kriisi pikaajalisust, kasutatakse teist osamakset üha rohkem sotsiaal-majandusliku toetuse andmiseks ja elatise teenimise võimaluste loomiseks. Teise osamakse raames eraldati humanitaarabi jaoks 1,04 miljardit eurot ja arenguabi jaoks 1,9 miljardit eurot[16].
Kokkuvõttes on rahastu humanitaar- ja arenguabi jaotus 2024. aasta detsembri seisuga järgmine:

Üksikasjalikum teave on esitatud veebipõhises projektide tabelis[17].

Rahastu raames antav abi on projektipõhine. Väljamaksed sõltuvad rahastu sekkumiste rakendamise edusammudest. Rahastu toetus hõlmab abi nii pagulastele kui ka vastuvõtvatele kogukondadele.
Rahastu raames antakse **humanitaarabi** kõige haavatavamate pagulaste aitamiseks, pakkudes inimväärset toetust põhivajaduste ja kaitse jaoks[18]. Samuti täidetakse sellega lünki, kasutades

[16] Ülejäänud 60 miljonit eurot eraldatakse rahastu rakendamiseks antava haldus- ja tegevustoetuse jaoks.
[17] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.
[18] Rahastu raames on eraldatud kaitsele kokku 352 miljonit eurot, peamiselt humanitaarabi vahendusel. Tegevused on hõlmanud pagulaste registreerimist ja kontrollimist, Türgi rändeameti institutsioonilise suutlikkuse

asutusi ja partnereid, kes on spetsialiseerunud tervishoiu ja hariduse prioriteetsetele valdkondadele. ELi humanitaarabi andmisel juhindutakse 2007. aasta Euroopa konsensusest humanitaarabi valdkonnas,[19] mille kohaselt peab EL humanitaarabi andjana kinni humanitaarabi põhimõtetest, milleks on inimlikkus, neutraalsus, erapooletus ja sõltumatus, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 214 ja humanitaarabi määruses (nr 1257/96)[20, 21].

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on rakendatud 21 partneri kaudu kokku 65 projekti, mida on toetatud nii esimesest kui ka teisest osamaksest. Nende projektidega tegeletakse Türgis viibivate kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste, kaitse, hariduse ja tervishoiuga. Esimese osamakse raames eraldati humanitaarabi andmiseks ja kaeti lepingutega ligikaudu 1,4 miljardit eurot ning maksti välja 1,4 miljardit eurot; teise osamakse raames kaeti lepingutega 1,05 miljardit eurot ning maksti välja 1,04 miljonit eurot.

Arenguabiga toetatakse pikaajalisi vajadusi pagulaste tervise, hariduse ja sotsiaal-majandusliku arengu valdkonnas, pakkudes neile eelkõige juurdepääsu avalikele teenustele, elatise teenimise võimalustele ja munitsipaaltaristule. Samuti keskendutakse haavatavatele elanikkonnarühmadele ning võetakse arvesse soolist mõõdet, nt kaitstakse naisi ja tütarlapsi seksuaalse ja soolise vägivalla eest ning parandatakse juurdepääsu seksuaal- ja reproduktiivtervishoiule.

Rahastu arenguabi tegevussuuna raames on tehtud jätkuvaid edusamme esimese osamakse raames sõlmitud 26 projekti rakendamisel. Neist projektidest 15 viidi ellu Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi raames kokku 293 miljoni euro ulatuses, millele lisandusid otse ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu hallatavad eraldised[22].

Rakenduspartneritele tehtud väljamaksed ulatusid peaaegu 3,2 miljardi euroni mõlema osamakse raames arenguabi jaoks eraldatud 3,5 miljardist eurost[23]. Esimese osamakse raames eraldati arenguabi andmiseks ja kaeti lepingutega ligikaudu 1,6 miljardit eurot ning maksti välja 1,6 miljardit eurot; teise osamakse raames kaeti lepingutega 1,9 miljardit eurot ning maksti välja ligikaudu 1,7 miljonit eurot.
Rahastu arenguabi tegevussuuna raames on sõlmitud 14 praegu kehtivat lepingut.

---

tugevdamist ja haavatavatele elanikkonnarühmadele suunatud sihipäraseid kaitsemeetmeid. Kaitseküsimused on integreeritud ka põhivajaduste, tervishoiu ja hariduse valdkonda.

[19] Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate ühisavaldus.

[20] Nõukogu 20. juuni 1996. aasta määrus (EÜ) nr 1257/96 humanitaarabi kohta.

[21] Euroopa Komisjoni humanitaarabi tugineb iga-aastastele riigipõhistele humanitaarabi rakenduskavadele. Komisjoni ja tema partnerite koostööraamistik humanitaarabi valdkonnas on kehtestatud komisjoni rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud finants- ja haldusraamistiku lepingutega ning valitsusväliste organisatsioonidega sõlmitud partnerluse raamlepingutega.

[22] Rahastu alla kuuluvaid ühinemiseelse abi rahastamisvahendi rahalisi vahendeid hallatakse finantsmääruse teise osa IV jaotises sätestatud välistegevust reguleerivate normide ja finantsmääruse kohaldamise eeskirjade kohaselt.

[23] See summa hõlmab ka Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi rakendatavate projektide jaoks tehtud väljamakseid, mis ELi eelarves veel ei kajastu.

2024. aastal mõjutasid rahastu rakendamist jätkuvalt väga kõrge inflatsioon Türgis ja vahetuskursiga seotud probleemid. Sellest tingituna oli vajalik vähendada mõne projekti ulatust.

Rahastu sekkumised prioriteetsete valdkondade kaupa

Rahastu mõlemast osamaksest rahastatava abi andmisel tehtud edusammude kohta antakse aru prioriteetsete valdkondade kaupa rahastu järelevalvearuannetes[24]. Märkimisväärsed saavutused on olnud järgmistes prioriteetsetes valdkondades.

Haridus

Rahastu raames antavale haridustoetusele ja pagulastele antavale täiendavale toetusele on eraldatud kokku 2,08 miljardit eurot.

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on eraldatud haridusele üle 181 miljoni euro. Tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete programmi (CCTE) raames toetatakse lapspagulaste kooli õppima asumist ja kooliskäimist, tehes pagulasperedele kaks korda kuus makseid, tingimusel et lapsed käivad korrapäraselt koolis. 2024. aastal toetati tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete VI programmi raames rahaülekannetega hariduse jaoks kuni 585 000 haavatavat lapspagulast, tingimusel et nad käivad korrapäraselt avalikus koolis. Türgi valitsuse sotsiaalteenuste keskuste ja Türgi Punase Poolkuu kogukonnakeskuste vahendusel on kaitseteenustest kokku kasu saanud 42 312 ohus olevat lapspagulast.

2024. aasta septembris kohandati rahalise abi tasemeid kõrgest inflatsioonist tuleneva negatiivse mõju leevendamiseks. Rahaliste raskuste ja aadressipõhise kontrollisüsteemi rakendamise tõttu programmist kasu saavate õpilaste arv aasta jooksul siiski mõnevõrra vähenes. Selle süsteemi kohaselt peatati ilma ametiasutuste eelneva loata oma elukohta muutnud ajutise kaitse all olevate perede staatus, mistõttu arvati nad sotsiaalabiprogrammidest välja.

2024. aasta augustis andis siseminister teada, et 729 000 ajutise kaitse all olevat süürlast ei ole võimalik registreeritud aadressilt leida ja nad peaksid oma registreerimist uuendama. Selle tulemusena ei saanud nende perede lapsed sotsiaalabiprogrammidele (nagu tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete programm) taotlust esitada või langesid programmist täiesti välja. Nende probleemidega tegelemiseks tugevdas perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeerium 2024. aasta viimases kvartalis lastekaitse komponenti.

Rahastu 400 miljoni euro suuruse juhtprogrammi (Süüria laste Türgi haridussüsteemi lõimimise edendamine II – PIKTES II) rakendamine haridusministeeriumi poolt lõppes

[24] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en

2023. aasta jaanuaris. Sellele järgnes PIKTES+,[25] mille kogueelarve on 300 miljonit eurot ja mida rahastatakse Türgi pagulastele antava täiendava abi raames. 2024. novembris eraldati PIKTES+ programmile lisaks 80 miljonit eurot, et aidata õpetajatele palka maksta.

Euroopa Liidu pagulasabi üldeesmärk selles prioriteetses valdkonnas on jätkuvalt kõigi lapspagulaste integreerimine Türgi ametlikku haridussüsteemi, millega kaasnevad meetmed koolis mittekäivate laste jaoks, turvaliste õppimisvõimaluste loomine ning õpitulemuste parandamine. 2024. aasta märtsi seisuga osales formaalhariduses (sealhulgas koolieelses hariduses) programmi PIKTES+ sihtmärgiks olevas 29s kõige suurema pagulaste arvuga provintsis 74 % (834 169) lapspagulastest.

Nende pagulas- ja vastuvõtva kogukonna õpilaste arv, kes on saanud rahastu toel stipendiumi tehnilises ning kutsehariduses ja -õppes osalemiseks või kõrgkoolides õppimiseks, on jõudnud 29 049-ni. Enamik neist õpilastest on olnud pagulased ja säilitati sooline tasakaal.

Rahastu on lisaks jätkuvalt toetanud haridustaristu arendamist ja aidanud vähendada koolide ülerahvastatust. Märkimisväärset edu on saavutatud seoses haridusasutuste ajakohastamise ja ehitustööde lõpuleviimisega. Suur saavutus ajakohastamisel oli põhi- ja keskkoolidesse 8 700 nutitahvli paigaldamine. Praeguse seisuga on rahastu toel ajakohastatud üle 12 000 haridusasutuse.

Lisaks on projektide „Haridus kõigile kriisi ajal“ ja „Haridustaristu vastupanuvõime“ raames ehitatud 175 kooli ja alustatud neis haridusteenuste osutamist. Koolide katusele paigaldatud päikesepaneelid toodavad energiat 50 koolile ja 41 koolis on viidud lõpule energiatõhususe parandamise meetmed.

2024. aastal sõlmiti lepingud Türgi haridustaristu taastamise abistamiseks pärast maavärinaid 2023. aasta veebruaris. Selle rahastamise eesmärk on suurendada nii pagulaste kui ka vastuvõtvate kogukondade juurdepääsu haridusele. Kahe toetusprojektiga, mille kogusumma on 20 miljonit eurot, antakse alus- ja kraadiõppes osalevatele pagulasüliõpilastele ja vastuvõtvatest kogukondadest pärit üliõpilastele stipendiume ja osutatakse nendega seotud teenuseid. Projektid käivitati 2023. aasta jaanuaris ja need peaksid kestma kolm aastat. 2025. aasta jaanuari seisuga on stipendiumi saanud 5 702 üliõpilast, neist 3 077 on Süüria ja 2 625 Türgi üliõpilased.

Kaitse

Pagulaste kaitse toetamiseks on peamiselt humanitaarabi tegevussuuna alla kuuluvate projektide kaudu eraldatud rahastust kokku ligikaudu 352 miljonit eurot.

[25] PIKTES+ on lühend projekti ingliskeelsest nimetusest „Promoting Inclusive Education for Kids in the Turkish Education System“ (Laste kaasava hariduse edendamine Türgi haridussüsteemis).

Humanitaarabi tegevussuuna raames on rahastust toetatud pagulaste registreerimist ja kontrollimist, et neil oleks võimalik muuta oma staatus Türgis seaduspäraseks ja pääseda paremini ligi teenustele. Eelkõige on pagulaste registreerimiseks toetust antud Türgi rändeametile ja suurendatud selle institutsioonilist ja tehnilist suutlikkust. Lisaks eraldiseisvatele kaitsemeetmetele, mille eesmärk on täita lünki ning tegeleda konkreetsete vajaduste ja ohus olevate isikutega, on kaitseküsimused integreeritud ka humanitaarabistrateegia teistesse sammastesse (põhivajadused, tervishoid ja haridus). Üldeesmärk on paremini kaitsta haavatavaid pagulasi, muuta nende staatus seaduspäraseks ning siduda nad laiema avalike ja ÜRO / valitsusväliste organisatsioonide teenuste võrgustikuga. Aruandeperioodil keskenduti abi andmisel endiselt kõige haavatavamatele rühmadele (nt hooajalised põllumajanduslikud võõrtöötajad, peamised pagulasrühmad[26] jne). Peale selle hõlmasid Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi kaudu rahastatud projektid abi pagulaste vastuvõtmiseks kogukonnakeskustes ja haavatavate pagulaste edasisuunamist asjakohaste talituste juurde.

Rahastu arenguabi tegevussuuna raames rakendati jätkuvalt 20 miljoni euro suurust otsetoetust perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeeriumile. Selle projekti eesmärk on suurendada nii Türgi kui ka pagulaste haavatavate rühmade juurdepääsu kvaliteetsetele sotsiaalteenustele ning ministeeriumi võimet pakkuda integreeritud ja kvaliteetseid sotsiaalteenuseid.

Tervishoid

Rahastu raames on eraldatud kokku 1,05 miljardit eurot tervishoiutoetuse ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Rahastu toetuse põhiosa moodustab rändajate tervise toetamine, mida teatakse SIHHATi nime all ja mida rahastati kolme järjestikuse eraldisega: 300 miljonit eurot 2016. aastal, 210 miljonit eurot 2020. aastal ja 210 miljonit eurot 2023. aastal. Programmiga SIHHAT toetatakse Türgi tervishoiuministeeriumi püüdlusi tagada kõigile pagulastele tasuta ja võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele. Kokku on praeguseks tegutsenud 32 provintsis 176 rändajate tervisekeskust ja 9 konteinerisse ehitatud terviserajatist ning ELi toetatavates asutustes on töötanud ligikaudu 3 500 tervishoiutöötajat, kellest üle 75 % on Süüria päritolu. Maavärinate tõttu on vähenenud tervishoiutöötajate arv ja 17 keskust on saanud kahjustada; need jätkavad oma tegevust ajutistes konteinerisse ehitatud terviserajatistes. Programmi SIHHAT II rakendamine lõppes 2024. aasta keskel. SIHHAT III tagab pagulaste tervishoiuteenuste jätkumise ELi lisatoetusega, mis 2023. aastal ulatus 210 miljoni euroni ja 2024. aastal 50 miljoni euroni.

Kaks rahastust toetust saavat haiglat – Dörtyol/Hatay ja Kilis – on tegutsenud alates 2022. aastast täies mahus ja osutanud pärast 2023. aasta maavärinaid, kui mõlema haigla

[26] Need hõlmavad 2023. aasta maavärinatest kõige enam mõjutatud provintsides elavaid pagulasi ja spetsiifiliste kaitsevajadustega haavatavaid pagulas- ja ränderühmi (nt üheliikmelised leibkonnad, puuetega inimesed, soolise vägivalla ohvrid, LGBTIQ+inimesed), sealhulgas ligikaudu 300 000 koolilast.

võimsust suurendati 400 voodikohani, olulisi tervishoiuteenuseid. Lisaks ehitatakse ja renoveeritakse rahastu raames jätkuvalt rändajate tervisekeskusi, hangitakse meditsiiniseadmeid,
imiku hooldus- ja hügieenitarvete komplekte ning renoveeritakse füsioteraapia- ja rehabilitatsiooniüksusi, täiendades programmi SIHHAT. 2024. aastal alustati 8 tervisekeskuse ehitamist ja hangiti 113 meditsiiniseadet rohkem kui 40 haigla jaoks.

Humanitaarabi valdkonnas jätkavad tööd füüsilise rehabilitatsiooni keskused Kilises ja Reyhanlis/Hatays, pakkudes puuetega ja muul viisil haavatavatele pagulastele füsioteraapia ja vaimse tervise teenuseid ning psühhosotsiaalset tuge.

Munitsipaaltaristu

Rahastu raames on eraldatud kokku 509 miljonit eurot omavalitsuste taristuinvesteeringuteks ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Rahastust toetatakse eri omavalitsusi oluliste munitsipaalteenuste osutamisel, sealhulgas veevarustuse ja kanalisatsiooni ning tahkete jäätmete käitluse valdkonnas. Rahastust toetatakse ka kohaliku tasandi vaba aja veetmise taristut. Vaba aja veetmiseks on valminud 12 rajatist (jalgpalli- ja tenniseväljakud) ning ehitamisel on veel 10 spordikompleksi. Jätkub vee- ja reoveeprojektide ehitus Kilise, Şanlıurfa, Gaziantepi, Mersini, Mardini, Adıyamani, Malatya ja Hatay provintsides.

2023. ja 2024. aastal valmistati ette täiendava munitsipaaltaristu lepingud. Lepingute eesmärk on kaasava spordi- ja noortetaristu rajamisega haavatavate noorte tugevdamisele suunatud projekti jätkumise võimaldamine, nagu ka veevarustus- ja reoveesüsteemide renoveerimisele suunatud projekti jätkumise tagamine.

2024. aastal sõlmiti selles prioriteetses valdkonnas veel üks leping Türgi keskkonna-, linnastumise ja kliimamuutuste ministeeriumiga, et aidata ette valmistada ja ellu viia munitsipaaltaristu projekte, mille jaoks Ilbanki kaudu vahendatakse rahvusvaheliste finantsasutuste laene.

Põhivajadused ja sotsiaal-majanduslik toetus

Rahastu raames on eraldatud kokku 4 miljardit eurot põhivajaduste ja sotsiaal-majandusliku hakkamasaamise toetamiseks ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks.

Selles prioriteetses valdkonnas tuleb tagada kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste rahuldamine ning suurendada pagulaste vastupanu- ja toimetulekuvõimet. See peaks võimaldama liikuda sotsiaalabist sõltumise juurest järk-järgult iseseisva toimetuleku ja elatise teenimise võimaluste kasutamise juurde.

Üle 2,6 miljoni pagulase on saanud rahastust otsetoetust põhivajaduste rahuldamiseks, et võimaldada neil elada väärikalt. Kuni 2023. aasta juulini anti suurem osa toetusest hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu (ESSN) kaudu – tegemist on sotsiaalabiprogrammiga, mille raames anti enam kui 1,6 miljonile pagulasele iga kuu deebetkaardisüsteemi kaudu sularaha.

Rahastu teise osamakse raames jõuti koostöös perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeeriumiga 245 miljoni euro suuruse otsetoetuse rakendamisega lõpule. See toetus võimaldas anda igakuist rahalist abi, mis on võrreldav Türgi sotsiaalkindlustussüsteemi raames haavatavatele isikutele antava sotsiaalabiga, kujutades endast täiendavat ESSNi (C-ESSN). Projekti viidi ellu paralleelselt hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu programmiga ning selle raames toetati üksikvanemaga leibkondi, eakaid ja (raske) puudega inimesi. 2024. aastal tagati C-ESSNi ja ESSNi[27] 2021.–2023. aastaks eraldatud 3 miljardi euro suuruse täiendava pagulastele antava toetusega programmi jätkumine[28] rahastuväliselt. Mõlemad programmid on nüüdseks liidetud ühtseks lepinguks. 2023. aasta juulis allkirjastati perekonna- ja sotsiaalteenuste ministeeriumiga uus rahalise abi programm „Türgi pagulaste sotsiaalne turvavõrk (SSN)“ (781 miljonit eurot). Sellega mindi ESSNi puhul humanitaarabilt üle pikemaajalisele arenguabile ning Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraat (ECHO) programmi haldamises enam ei osalenud. Praegune programm (SSN) toetab rohkem kui 1,4 miljonit pagulast nende igapäevaste põhivajaduste tagamisel.

Jätkuvalt antakse pagulastele sotsiaal-majanduslikku lisatoetust, et hõlbustada nende juurdepääsu tööturule. ELi strateegia selles prioriteetses valdkonnas hõlmab nii tööturu pakkumist kui ka nõudlust. Peamisteks toetusmeetmeteks on tehniline ning kutseharidus ja -õpe; lühiajalised kutseõppekursused, sealhulgas töökohal toimuv õpe, pehmete oskuste koolitus, töö- ja kutsenõustamine ning tugiteenused, samuti toetus töölubade taotlemisel. 2024. aasta kuue kuu jooksul registreerus lühiajalistele kutseoskuste koolitustele 11 779 osalejat, millega tõusis kasusaajate koguarv 83 789 inimeseni, kellest 51 % olid mehed. Sama ajaperioodi vältel kolmest projektist kogutud andmete põhjal suurenes ELi pagulastele suunatud toetusega asutatud või laiendatud ettevõtete loodud uute töökohtade arv 8 584 võrra, millega tõusis töökohtade koguarv 15 004-ni.

Programmi teise peamise tegevussuuna keskmes on uute ettevõtete asutamine ja olemasolevate ettevõtete laiendamine nii materiaalse kui ka mittemateriaalse toetuse kaudu ametlike töökohtade loomise parandamiseks. Tööhõive toetamise projekt ja tööturule ülemineku projektid (ISDEP I ja ISDEP II), mida rakendatakse koostöös Türgi tööhõiveametiga (İŞKUR) ning töö- ja sotsiaalkindlustusministeeriumi rahvusvahelise tööjõu peadirektoraadiga, keskenduvad pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade liikmete ametliku tööhõive suurendamisele. ISDEP I jõudis 2024. aastal eduka lõpuni. Koostöös Türgi väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamise organisatsiooni (KOSGEB) ning Türgi Arengu- ja

[27] Kavakohaselt võtab ESSNi programmi järgmise etapi üle laienemise ja idanaabruse peadirektoraat.

[28] *Komisjoni 4. jaanuari 2022. aasta rakendusotsus 2022. ja 2023. aastal Türgis kõige haavatavamatele pagulastele rahalise toetuse andmise üksikmeetme rahastamise kohta (C(2022) 7822) ja komisjoni 7. detsembri 2022. aasta rakendusotsus üksikmeetme rahastamise kohta, et jätkata 2022. aastal Türgis pagulaste põhivajaduste rahuldamise ja elatise teenimisele ülemineku toetamist (C(2022) 8887).*

Investeerimispangaga (TKYB) pakutakse nii pagulaste kui ka vastuvõtva kogukonna ettevõtjatele spetsiaalselt neile mõeldud stipendiume, ettevõtluskoolitust, samuti materiaalseid ja mittemateriaalseid toetusi.

Tööstus- ja tehnoloogiaministeeriumiga koostöös rakendatakse sama eesmärgiga projekte „Ettevõtlusvõime suurendamine jätkusuutliku sotsiaal-majandusliku integratsiooni nimel“ (ENHANCER) ja „Sotsiaalne ettevõtlus, mõjuvõimu suurendamine ja ühtekuuluvus pagulas- ja vastuvõtvates kogukondades Türgis“. Lisaks on käimas projektid põllumajanduse tööhõive, kutseõppe ja töökohapõhise õppe valdkondades. 2024. aastal allkirjastati edasised sotsiaal-majandusliku toetuse lepingud. Need hõlmavad lepinguid, mille eesmärk on pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade jätkusuutlike elatusallikate ja ametliku tööhõive parandamine 2023. aasta veebruari maavärinatest mõjutatud piirkondades.

Rände haldamine

Rahastu raames on eraldatud kokku 878 miljonit eurot rändehaldusele ja pagulastele täiendava toetuse andmiseks[29].

Lõpule on viidud kaks projekti, mida rahastati esimesest osamaksest kogusummas 80 miljonit eurot. Esimese projektiga anti ELi toetust Türgi rannikuvalve otsingu- ja päästevõime tugevdamiseks ning teise projektiga toetati Türgi rändeametit[30] EList tagasisaatmise haldamisel.

2024. aastal rakendati pagulastele antava täiendava toetuse raames jätkuvalt kolme projekti, mille kogusumma ulatus 30 miljoni euroni: i) Türgi rändeameti võimekuse tugevdamine võitlusel ebaseadusliku rändega; ii) lennujaamades tegutsevate piirihaldusasutuste teenuste koostöö parandamine ja iii) kinnipidamiskeskuste juhtimiseks tegevustoetuse jätkuv tagamine.

2023. aasta detsembris allkirjastatud 220 miljoni euro suurust lepingut on rakendatud 2024. aastast. Selle eesmärk on piirihalduse tugevdamine Türgi ida- ja kagupiiril. 2024. aastal eraldati pagulastele antava täiendava toetuse raames veel 398 miljonit eurot Türgi rände ja piirihalduse võimekuse toetamiseks. Selle toetuse keskmes on: i) vabatahtlik tagasipöördumine päritoluriiki; ii) rahvusvaheliste ja ajutiste kaitsemeetmete tugevdamine; iii) rändajate smugeldamise tõkestamine; iv) maismaa- ja merepiiri turvalisus; tavapärane ränne. See hõlmas ka 50 miljoni euro lisaraha eraldamist eespool nimetatud piirihaldusprojektile.

Rahastust toetust saavate projektide soolised aspektid

Rahastu raames meetmete rakendamisel juhindutakse endiselt ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmandast tegevuskavast „Üheskoos sooliselt võrdõigusliku maailma poole 2021–2025“. 2024. aastal oli endiselt prioriteediks kõige mitmekesisemas tähenduses naiste ja tütarlaste

[29] See ei hõlma rände ja siseasjade rahastamisvahendite raames eraldatud 150 miljonit eurot.
[30] Toona oli asutuse nimeks Türgi Rändehalduse Peadirektoraat

inimõiguste edendamine, kaitsmine ja järgimine, sooline võrdõiguslikkus ning naiste ja tütarlaste võimestamine. Soolise võrdõiguslikkusega seotud kaalutlused on olnud integreeritud kõikidesse rahastu projektidesse ja neid on jaotatud andmete abil (76 näitajat) pidevalt jälgitud.

Rahastu on märkimisväärselt suurendanud naiste tööalast konkurentsivõimet: üle 26 000 naise on läbinud lühiajalise kutseoskuste koolituse, ligikaudu 40 000 naist on saanud töönõustamisteenuseid ning 500 naistele kuuluvat ettevõtet on saanud nõustamisteenuseid või rahalist toetust. Rahastu on pakkunud pagulasnaistele türgi keele kursusi, mille on edukalt lõpetanud ligikaudu 25 000 täiskasvanud pagulasnaist ja 20 000 naissoost õpilast. Lisaks on ligikaudu 55 000 naissoost lapspagulast saanud rahastust toetatud projektide kaudu koolieelset haridust ning 15 000 naissoost õpilast on saanud haridusstipendiumi. Peaaegu 50 % rahastu kaasatud õpetajatest ja haridustöötajatest on naised. Ka rahaülekannete programmide kaudu abistatakse enam kui miljonit pagulasnaist, kellele kantakse korrapäraselt ja tingimusteta üle vajalikud vahendid. Lisaks on ligikaudu 400 000 naissoost õpilastega perekonda saanud tingimuslikke haridusotstarbelisi rahaülekandeid. Rahaülekannete programmidest eraldi on ligikaudu 500 000 pagulasnaist saanud kaitsega seotud suunamisteenuseid ning ligikaudu 550 000 pagulasnaisele on osutatud rahastust toetatud projektide kaudu kaitseteenuseid.

5. Järelevalve, hindamine ja audit

2024. aastal põhines rahastu saavutuste aruandlus endiselt rahastu tulemusraamistikul[31] ja muutuste teoorial[32]. 13. rahastu järelevalvearuanne avaldati 2024. aasta detsembris ja see on kättesaadav laienemise ja idanaabruse peadirektoraadi veebisaidil[33].

2024. aasta lõpus allkirjastas komisjon uue lepingu, et tagada rahastu järelevalve ja andmehaldussüsteemi jätkuvus, nagu on ette nähtud esimeses tehnilise abi lepingus (SUMAR)[34]. Algne SUMAFi[35] leping lõppes detsembris; selle raames kajastati 127 järelevalvemissiooni (sh 4 ajutist missiooni), 53 kohapealset kontrolli ja 112 järelevalvemissiooni[36].

2024. aasta mais allkirjastas komisjon rahastu lõpphindamise raamlepingu. Pärast rahastu strateegilist vahehindamist 2021. aastal keskendutakse lõpphindamises rahastu teisele osamaksele ja see peaks valmima 2025. aasta lõpuks, mis tähistab rahastu tegevuste lõppu.

[31] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf.
[32] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf.
[33] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en
[34] Tehniline abi Türgis asuvatele pagulastele suunatud ELi toetuse tulemuslikkuse jälgimiseks – IPA/2024/461-735.
[35] Tehniline abi Türgi pagulasrahastu raames rahastatavate meetmete järelevalve toetamiseks – IPA/2021/429-105 (lepingu IPA/2018/393-877 VI lisand).
[36] Kumulatiivsed andmed alates 2017. aastast.

Euroopa Kontrollikoda avaldas rahastu teise tulemusauditi 2024. aasta aprillis. Auditiaruanne avaldati koos kontrollikoja leidude ja soovituste ning komisjoni vastustega 24. aprillil 2024 ja see on veebis kättesaadav[37]. Kontrollikoja põhisoovitus komisjonile oli parandada rahastu projektide mõju mõõtmise viisi ning alustada diskussiooni liikmesriikide ja Türgi ametiasutustega selle üle, kuidas tagada projektide mõju kestma jäämine.

6. Teavitamine ja nähtavus

2024. aastal jätkati rahastust toetatavate meetmete nähtavuse suurendamist, et tõsta esile abi, mida EL on Türgile pagulaste vastuvõtmisel andnud. Kuna negatiivne ametlik retoorika ja avalikkuse meelsus pagulaste suhtes sel perioodil järsult kasvas, keskenduti neile tegevustele, mis olid suunatud 2023. aasta veebruaris toimunud maavärinate järgsele ELi abile pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele. Näiteks: i) ajakirjandusreis 2024. aasta jaanuari lõpus; ii) mitmed edulood ja videod; iii) 2023. aasta veebruaris Ankaras tihedas koostöös ELi liikmesriikidega korraldatud üritus, väljaanne, video ja fotoalbum „Koos tugevamad“ ELi päästetöötajate rolli kohta pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade abistamisel; iv) volinik Ferreira silmapaistev visiit 2024. aasta aprilli lõpus.

7. Kokkuvõte ja edasised sammud

2024. aastal jätkus rahastu rakendamine. Rahastu kogu tegevuseelarve kaeti lepingutega 2020. aasta lõpuks ja 2024. aasta lõpuks maksti välja 5,7 miljardit eurot. Rahastu jätkas hädavajaliku abi andmist pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele Türgis. Aastateks 2020–2024 eraldatud täiendava pagulasabi eesmärk on tagada rahastu saavutuste kestma jäämine.

Edasiste sammude hulgas on järgmised:

- *jätkata kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega pagulaste ja vastuvõtvate kogukondade hüvanguks kõigi rahastu projektide tulemuslikku rakendamist;*
- *jätkata rahastuga seotud teavitustegevusega;*
- *korraldada viimane rahastu juhtkomitee koosolek 2025. aastal;*
- *kavandada ja rakendada Türgis asuvatele pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele täiendavat toetust ajavahemikul 2025–2027, et tagada rahastu abil saavutatu kestma jäämine.*

[37] https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-2024-06_ET.pdf.